

Kirjallinen lausunto sivistysvaliokunnalle
HE 107/2022

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto sivistysvaliokunnalle nuorisolain muuttamisesta

Lastensuojelun Keskusliitto (LSKL) kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle koskien nuorisolain muuttamista. Keskusliitto rajaa lausuntonsa koskemaan harrastamisen Suomen mallia ja tarkastelee asiaa lapsen oikeuksien, erityisesti yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden (LOS 2 artikla) näkökulmasta.

Esityksen keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi nuorisolakiin uudet säännökset Harrastamisen Suomen mallin mukaisesta nuorten harrastustoiminnasta sekä sen toteuttamiseen tarkoitetun valtionavustuksen myöntämisestä. Laissa säädettäisiin Harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan tarkoituksesta sekä kunnan tehtävistä sen järjestäessä kyseistä harrastustoimintaa. Laissa säädettäisiin tarkemmin myös niistä edellytyksistä, jotka otetaan huomioon harrastustoimintaan myönnettävän valtionavustuksen määrää harkittaessa. Tavoitteena on vakiinnuttaa Harrastamisen Suomen mallin mukainen nuorten harrastustoiminta pysyväksi toimintamalliksi kunnissa, ja tätä kautta edistää perusopetukseen osallistuvien nuorten mahdollisuutta mieluisaan ja maksuttomaan harrastukseen.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Lastensuojelun Keskusliitto tarkastelee esitystä erityisesti yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden näkökulmasta (LOS 2 artikla).

Esityksen mukainen harrastamisen Suomen malli ei olisi kunnille velvoittava tehtävä. YK:n lapsen oikeuksien komitea on jo aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että lapset ovat Suomessa keskenään eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä kunnassa asuvat. **Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä, että harrastamisen Suomen malli tosiasiallisesti tarjoaa uusia mahdollisuuksia myös esimerkiksi harvaan asutuilla seuduilla.** Käytännössä tämä edellyttää harrastustoiminnan huomioimista koulukyytien järjestelyissä ja tiivistä ja toimivaa yhteistyötä koulun kanssa. Harvaan asutuilla alueilla lasten ja nuorten koulumatkat ovat pitkiä erityisesti ajalla mitattuna. Juuri tälle ryhmälle harrastamisen Suomen malli voi tarjota paljon, mutta vain, jos koulukyydit joustavat syntyneen tarpeen mukaan.

Lastensuojelun Keskusliitto muistuttaa myös, että harrastuksiin osallistumisen tulee olla kaikille lapsille ja nuorille turvallista. Tutkimuksista tiedetään, että syrjinnän kokemukset ovat lasten ja nuorten arjessa ja vapaa-ajalla edelleen valitettavan yleisiä ja myös kouluympäristö voidaan joskus kokea turvattomaksi. Tämä nostaa osallistumisen kynnystä. On tärkeä varmistaa, että kaikilla harrastusten ohjaajilla on riittävä osaaminen sen varmistamiseksi, että jokainen lapsi ja nuori kokee itsensä tervetulleeksi ja osallistumisen turvalliseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on viime vuosina kiinnittänyt huomiota yleiseen harrastusten hintojen nousuun erityisesti liikuntaharrastuksissa. Harrastusten hinnat ovat nousseet niin korkealle, että osalle perheistä hinta on este osallistua mieluisiin harrastuksiin. Nuorten harrastustoiminnan kohdentuminen on tämän takia merkityksellistä. **Lastensuojelun Keskusliitto painottaa, että kohdentumisesta tulee kerätä tietoa ja tarpeen tullen laajentaa tai muuttaa harrastustoiminnan periaatteita.** Laajennetulle iltapäiväkerhotoiminnalle on epäilemättä todellista kysyntää, mutta harrastustoiminnan tavoitteet ovat tätä laajemmat.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää kannatettavana veloitetta kuulla lapsia ja nuoria heidän harrastustoiveistaan. Harrastustoiminnan sisällön tulee perustua nuorten toiveisiin. Harrastustoiminnan kyseessä ollessa ei liene tarpeen erikseen todeta, että se on lapsille ja nuorille vapaaehtoista (12a§). Kuntien on oltava valmiina ymmärtämään harrastustoiminta uudella tavalla, jos nuorten toiveet sitä edellyttävät.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä, että mallin toimeenpanoa ja sen tavoitteiden toteutumista arvioidaan erityisesti siitä näkökulmasta, missä määrin mallin avulla on pystytty tarjoamaan harrastuksia sellaisille lapsille ja nuorille, joilla ei aiemmin ole ollut harrastuksia lainkaan. Samaan aikaan on pyrittävä aktiivisesti estämään, ettei harrastustoiminta jakaantuisi hyvin toimeentulevien perheiden iltavuoroon ja muiden iltapäivävuoroon, jotta malli ei entisestään vahvista lasten vapaa-ajan kohtaamisten eriytymistä sosioekonomisen taustan mukaan.

Esityksen vaikutusarvioinnissa todetaan, että harrastamisen Suomen mallin mukaisen nuorten harrastustoiminnan kautta yhä useampi nuori voisi löytää mieluisan harrastuksen riippumatta perheen sosioekonomisesta asemasta, asuinpaikasta, kodin etäisyydestä harrastuksiin taikka nuoren sairaudesta tai vammasta. **Lastensuojelun Keskusliitto toteaa lopuksi, että paitsi harrastamisen Suomen mallin toteutusta, myös sen rahoitusta on tarkasteltava ja arvioitava suhteessa tähän tavoitteeseen.**